70 jaar Statuut... *Wat verbeterd kan worden...*

Ter gelegenheid van het zeventigjarig bestaan van het document dat de eenheid vertegenwoordigt in het koninkrijk, het Statuut, heeft de Raad van State, het adviesorgaan voor de Nederlandse regering en de Koninkrijksregering, een 'spontaan' advies uitgegeven afkomstig van de adviesafdeling, met een aantal aanbevelingen dat men van toepassing vindt op de huidige situatie en wat daarin voor verbetering vatbaar is.

Het advies is gebaseerd op een evaluatie die het adviesorgaan samenbracht onder twee uitgangspunten: 'constructieve samenwerking en wederzijdse steun'; en 'bijdragen tot meer evenwichtige relaties en wederzijds begrip'. De twee uitgangspunten komen terug in vier thema's die een rol spelen binnen het Koninkrijk. Zoals het borgen van mensenrechten en deugdelijk bestuur, consensusrijkswetten en andere wederzijdse regelingen als basis voor samenwerking. Om meer evenwicht te brengen in de bestaande betrekkingen wordt voorgesteld om het 'democratisch tekort' te verminderen en wordt de suggestie gedaan om een onafhankelijke instantie te laten beslissen in bestuurlijke geschillen tussen de Koninkrijksregering en de autonome landen.

Het Koninkrijk dient deugdelijk bestuur en respect voor mensenrechten te garanderen. Deugdelijk bestuur moet voor goede openbare dienstverlening zorgen, wat invloed zal hebben op alle aspecten van het bestuur, van gezondheidszorg tot de rechtshandhaving toe. De adviesafdeling constateert dat er veel sociale uitdagingen bestaan en geeft de aanbeveling om zich te richten op de samenwerking in het onderwijs en de armoedebestrijding, om te kunnen werken aan een actieve 'civil society' en een goed opgeleide beroepsbevolking. Om beter en op structurele wijze te kunnen samenwerken wordt het van belang geacht tot akkoorden te komen en deze ook vast te leggen, bijvoorbeeld in consensusrijkswetten. Men signaleert een zekere terughoudendheid bij de eilanden voor het gebruik van dit instrument omdat de Nederlandse organen te dominant zouden zijn, met het gevolg dat er in feite geen echte consensus bestaat. De aanbeveling is om tot een akkoord te komen hoe tijdens het wetgevingsproces de betrokkenheid en consensus vanuit de eilanden wordt gegarandeerd. Dat zou dan inhoud moeten geven aan het uitgangspunt van gelijkwaardigheid en wederzijds begrip.

Om betrokken partijen dichter bij elkaar en de relaties meer in evenwicht te brengen, stelt de adviesafdeling voor om alle Nederlandse burgers op de eilanden het actief kiesrecht te verlenen voor de Tweede Kamer. Dit zou het gevoel van gelijkwaardigheid kunnen versterken. Het stemrecht zou kunnen leiden tot meer begrip tussen de landen en zou een betere basis kunnen scheppen voor samenwerking. Ook wordt aanbevolen opnieuw een poging te doen om te komen tot een geschillenregeling die wel kan functioneren. De regeling is al sinds 2010 opgenomen in het Statuut maar tot op heden kan men niet tot een akkoord geraken hoe dit in te richten. De aanbeveling is om een onafhankelijke instantie te belasten met de beoordeling en besluitvorming in de voorkomende geschillen. Tot nu toe heeft de Nederlandse regering altijd het standpunt ingenomen dat de Raad van State hierover advies moet geven, dat overigens niet bindend is en dus ook geen uiteindelijke bindende uitspraak voor beide partijen is.

Het is te waarderen dat aan Nederlandse zijde gedacht wordt over hoe een oplossing kan worden gevonden voor zaken die nogal wat frictie en irritatie hebben veroorzaakt tussen Nederland en de eilanden. Maar wanneer vervolgens oplossingen worden voorgesteld is het wel van belang om eerst de cruciale vraag te stellen: waar zitten die problemen dan? Bijvoorbeeld, als het gaat om een probleem van ondeugdelijk bestuur, lijkt het nogal makkelijk om een toevlucht te nemen tot beter onderwijs en armoedebestrijding, op zich lovenswaardige doelen maar het betreft wel doelen op langere termijn die ertoe bijdragen dat er een meer bewuste en kritische bevolking komt. Maar we kunnen geen twintig jaar wachten met het nemen van concrete maatregelen binnen de overheid zelf om verbetering af te dwingen en zeker niet wanneer je beland bent op het desastreuse niveau van zes strafrechtelijk vervolgde ministers in het laatste decennium. Het is geen kwestie van het ene doen en het andere laten, het moet van beide kanten komen.

Iets vergelijkbaars zien we bij de problemen over de consensuswetten. Wanneer er een probleem ontstaat tussen bewindsmensen, waarbij de een toezicht moet houden en de ander toezicht ondergaat, wat hij om nogal duidelijke redenen nooit leuk zal vinden, is het noodzakelijk problemen op te lossen daar waar ze zijn. Men kan voorstellen om alle Nederlanders op de eilanden stemrecht in Nederland te verlenen, wat zeker een lofwaardig streven is en zeker wederzijds zal bijdragen tot meer eenheid en solidariteit, maar dat lost het probleem niet op van de consensuswet. Het gaat bij die wetten meestal om de rol van het waarborgen en het toezicht houden van de Koninkrijksregering, waarbij men eigenlijk nooit tot werkelijke consensus kan geraken omdat degene die onderworpen is aan het toezicht altijd knarsetandend akkoord zal gaan met het voorgestelde. Het is ook van belang te beseffen dat het de politicus is die zal knarsetanden, de burgers, niet allemaal maar wel een meerderheid, zullen gerechtvaardigd toezicht steunen.

Anderzijds is het een goed idee om de geschillenkwestie neer te leggen bij een onafhankelijke instantie. De Hoge Raad lijkt een goede optie in plaats van de Raad van State die tot nu toe door de Nederlandse regering werd voorgesteld. Het merendeel van de geschillen betreft de toezichtrol van het Koninkrijk, met een eilandelijke regering die daar moeite mee heeft. Beide partijen zullen ten overstaan van het hoogste gerecht binnen de kortste keren ervaren wat werkt en wat niets oplevert. De eilanden, die het meest gebruik zouden maken van de beroepsmogelijkheid, zullen in korte tijd leren dat men eenzelfde zaak niet elke keer weer kan voorleggen; de opgebouwde jurisprudentie kan een goede uitwerking hebben op de besluitvorming op de eilanden, op een wijze die geen ruimte laat voor spel noch twist. Dat is wat we nodig hebben.

Nederland heeft vier aanbevelingen gepresenteerd om de rechtsstaat in Aruba, Curaçao en Sint Maarten te verbeteren

Zoals eerder gepubliceerd door Bon Dia Aruba, hebben de Staatssecretaris voor Koninkrijksrelaties en Digitalisering, Zsolt Szabó, en de Nederlandse Minister van Justitie en Veiligheid, D.M. van Weel, een brief gestuurd waarin de resultaten van de beleidsherziening van Artikel 1 van Hoofdstuk IV met betrekking tot de Rijksbegroting 'Versterking van de Rechtsstaat' zijn uiteengezet.

Met inachtneming van de bevindingen van het onderzoek en de zeven voorgestelde oplossingsrichtingen voor zowel de individuele landen als de samenwerking binnen het Koninkrijk, presenteerden de Staatssecretaris en Minister van Weel vier aanbevelingen voor ontwikkeling, implementatie en monitoring in de brief.

Ten eerste wordt aanbevolen om een implementatietest te ontwikkelen. Dit is belangrijk voor toekomstige inzet om toenemende ongelijkheden te voorkomen. Het benadrukt dat een implementatietest moet voorkomen dat er negatieve gevolgen ontstaan in andere delen van de keten die in de loop van de tijd duidelijk kunnen worden, en dat men zich ervan bewust is en ervoor zorgt dat de lokale servicecapaciteit en overdracht worden verbeterd en verbonden zijn met anderen. De test zal ook de noodzakelijke voorwaarden voor een duidelijke uitvoering vaststellen.

Ten tweede wordt aanbevolen om afspraken te maken over de ondersteuning voor de start van nieuwe gezamenlijke projecten. Het benadrukt dat de Caribische landen moeilijkheden ondervinden, deels door een gebrek aan capaciteit, bij het regelmatig tijdig uitvoeren van geplande gezamenlijke projecten. Daarom is het belangrijk om in de toekomst duidelijkere afspraken te maken over projectondersteuning, zoals projectleiders, projectsecretarissen, wetgevingsjuristen, personeel voor personeelszaken of aannemers. De eerder genoemde implementatietest dient als leidraad.

Als derde aanbeveling wordt genoemd dat de regionale samenwerking op het gebied van wetshandhaving moet worden verbeterd. De grensoverschrijdende aard van criminele activiteiten maakt het noodzakelijk dat veerkracht op dit gebied een prioriteit moet zijn voor het Koninkrijk als geheel. Ze benadrukken dat de Nederlandse inzet is om de samenwerking op basis van gelijkwaardigheid te verdiepen, met een focus op de capaciteit en verantwoordelijkheden van de landen binnen het Koninkrijk. Een goed voorbeeld zijn de positieve ervaringen binnen de politiecoöperatie.

Ten vierde wordt aanbevolen om een strategischer gesprek binnen het JVO (Justitieel Vierlandenoverleg) te waarborgen. Dit is om ervoor te zorgen dat investeringen de gehele keten in Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland versterken, en dat de belangen en gewenste richtingen voor de ontwikkeling van de wetshandhavingsketen beter op elkaar worden afgestemd. Het Justitieel Vierlandenoverleg is belangrijk voor dit forum. Om ervoor te zorgen dat de discussies in het JVO zo strategisch mogelijk blijven, worden er inspanningen geleverd om het ontwerp van het JVO aan te passen.